

УДК 339.92

РОЗШИРЕННЯ РІВНЯ ВІДКРИТОСТІ ЕКОНОМІК УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТА ІНВЕСТИЦІЙ НА ОСНОВІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ

Підгірна В.Н., асистент

Буковинська державна фінансова академія, Україна

У статті проаналізовано рівні відкритості національних економік України та Румунії для зовнішньої торгівлі та інвестицій, систематизовано напрями відкритості національних переваг, запропоновано заходи щодо нарощування темпів розвитку зовнішньоторговельних операцій, які значною мірою чинять вплив на відкритість ринків.

Ключові слова: відкритість ринків, національні пріоритети, лібералізація торгівлі, Індекс економічної свободи, індекс глобальної конкурентоспроможності, транскордонне співробітництво.

The article analyzes the level of openness of national economies of Ukraine and Romania for trade and investment. It is systematized the areas of openness of national benefits, also in the article it is proposed some measures for increasing the pace of development of foreign trade operations, which significantly have an impact on the openness of markets.

Key words: openness of markets, national priorities, trade liberalization, index of economic freedom, index of global competitiveness, cross-border cooperation.

Постановка проблеми. Українська економіка інтегрується у світовий економічний простір завдяки її відкритості. За сучасних умов неможливо відмежуватися від зовнішнього світу, але стояти в ньому будуються за принципом рівноправності та взаємовигоди. Щоб гідно використовувати наявні потенційні переваги, варто пам'ятати, що відкритість економіки, лібералізація зовнішньоекономічної діяльності повинні узгоджуватися з комплексними заходами захисту внутрішнього ринку, з політикою розумного протекціонізму щодо вітчизняного виробника.

Аналіз останніх досліджень економістів. Теоретико-методологічні визначення показників відкритості економік, напрямків і програм розвитку національної економіки в умовах глобалізації знайшли своє відображення в працях багатьох українських дослідників, серед них слід відзначити роботи: Лук'яненко Д.Г.[1], Філіпенка А.С.[2], Чужикова В.І.[3], Кальченко Т.В.[4], Чухно А.А.[5], Юрія С.І., Савельєва Є.В.[6], Пахомова С.Ю.[7], Поручника А.М.[8], Бураковський І.В.[9]

© Підгірна В.Н., 2011

При цьому у зв'язку з підвищеним інтересом до цієї теми, у вітчизняній і зарубіжній літературі визначилися різноманітні підходи до аналізу рівнів відкритості економік, зокрема у працях: С.В.Давиденка, В.О. Шевчука, І.Р. Антоненка, О.Л. Даниленка, О.І. Кременя. При цьому висновки вчених щодо характеру та рівня економічних відносин між Україною та Румунією в умовах євроінтеграційних перетворень є неоднозначними, залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими над ними нерідко переважають політичні домінанти.

Постановка завдання. Тому в сучасних умовах на порядку денному стоїть питання дослідження перешкод та потенційних переваг від налагодження взаємовідносин між Україною та Румунією. З цією метою окреслено ряд завдань:

- обґрунтування передумов для створення сприятливого клімату для ефективного іноземного інвестування та міжнародного кредитування;
- проведення виваженої регіональної та галузевої зовнішньоторговельної політики;
- оперативного впровадження в практику заходів щодо оптимізації механізму регулювання міжнародних торговельних відносин між Україною та Румунією на багатосторонній та двосторонній основі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі лібералізація торгівлі та відкритість найчастіше розглядаються як важливі компоненти макроекономічної політики, спрямованої на забезпечення економічного зростання та загального добробуту населення. Чи пов'язаний добробут населення з її економічною свободою та конкурентоспроможністю країни? Для відповіді на зазначене питання, варто дати кількісну оцінку на основі дослідження взаємозв'язку між ВВП на душу населення Індексом економічної свободи (далі - ІЕС) та індексом глобальної конкурентоспроможності (ІГК). Для детального аналізу по основних показниках 2010 року було сформовано вибірку, яка налічувала 183 країни світу. Розгляд тісноти зв'язку між вищезазначеними індексами та ВВП на душу населення (у поточних доларах США) показав, про наявність сильної середньо-статистичної залежності. При цьому найбільшою (0,81) виявилася цільність зв'язку між ВВП на душу населення (у дол. США) та індексом глобальної конкурентоспроможності. Це свідчить про те, що країни з високим рівнем економічної свободи та конкурентоспроможності демонструють високий економічний потенціал, який впливає на рівень добробуту в країні. [10, с.93-101]

За середнім значенням індексу конкурентоспроможності у 2010 році Україна посіла 89 місце серед 139 країн світу. За останній рік рівень конкурентоспроможності погіршився на 7 пунктів порівняно з 2009 роком. Зниження рейтингів спостерігається майже для всіх 12 груп показників, окрім показників здоров'я та початкової освіти, вищої освіти, ефективності ринку праці, технологічної та інноваційної баз, табл. 1

Таблиця 1

Рівень конкурентоспроможності України та Румунії у 2010 році

Показник	Україна	Румунія
Інтегральний показник конкурентоспроможності	89	67
<i>Базові індикатори</i>	102	77
Інституції	134	81
Інфраструктура	68	92
Макроекономічна стабільність	132	78
Здоров'я та початкова освіта	66	63
<i>Індикатори ефективності</i>	72	54
Вища освіта	46	54
Ефективність товарних ринків	129	76
Ефективність ринку праці	54	76
Фінансова стабільність	119	81
Технологічна база	83	58
Розмір ринку	38	43
<i>Індикатори інновацій</i>	88	91
Стабільність бізнесу	100	93
Інноваційна база	63	87

Виходячи з даних Національного інституту статистики Румунії та розміщених матеріалів у табл.1, варто зазначити, що за результатами 2010 року Румунія знаходиться на 67 місці серед 139 країн світу. Загальний рейтинг конкурентоспроможності країни погіршився на 3 пункти в порівнянні з попереднім роком. Якщо аналізувати складові індексу, то по позиції індикатори ефективності за рівнем вищої освіти, Україні навіть вдалось випередити Румунію на 8 позицій, проте за ефективністю діяльності товарного ринку Україна на 53 постави відстала від Румунії, про нестабільність на фінансовому ринку свідчить 119 позиція в Україні і 81 в Румунії. Що стосується індикаторів інновацій, то Україна навіть випередила Румунію на 3 позиції в основному по формуванню інноваційної бази. [11, с.6-11]

Що стосується Індексу економічної свободи Україна у 2010 році посіла 162 місце (із значенням індексу 46,4%), погіршивши свій минулорічний результат на 10 позицій і скотившись до рівня кінця 1990-х (у 1999 році – 43,7%).[1] Динаміка Індексу очевидно демонструє, як після стрімкого покращення результату, починаючи з кінця 90-х років, Україна після 2005 року розпочала стійкий рух назад. Це переважно пояснюється нерозв'язаними інституційними проблемами (насамперед, йдеться про низьку прозорість та неефективність державної політики, відсутність незалежної судової влади та захисту прав власності, марнотратством державних коштів тощо). Що ж стосується Румунії, яка зайняла 64 місце з індексом 64,2 - було продемонстровано дещо кращі результати.[3]

Прикладом поступової інтеграції до світової спільноти є двостороння зовнішньоторгівельна діяльність в нашому випадку це та, яка здійснюється між Україною та Румунією, якщо розглядати ситуацію між двома державами за останній рік, то варто зазначити, що за даними Держкомстату України станом на 1 січня 2011 року загальний обсяг товарообігу між Україною та Румунією склав 1388 млрд. дол. США, з якого експорт – 705,8 млн. дол., імпорт – 682,2 млн. дол., позитивне сальдо на користь України вперше за кілька років становило 23,6 млн. дол. США., вцілому товарообіг збільшився на 71,7 %. Протягом 2010 року зріс обсяг експорту: хімічної продукції - у 3,5 рази, металопродукції - у 3 рази, мінеральної сировини - у 1,5 рази, деревини та продукції деревообробки - у 1,4 рази.[12]

Вкрай важливо відмітити що результативна співпраця значною мірою залежить від налагодження відносин з країнами-сусідами і в цьому випадку не аби-яку роль відіграє Румунія. Зупинимось детальніше на відповіді на запитання: «як можливо розширити формат відкритості між Україною та Румунією для збільшення торговельних потоків та обсягів інвестування?» В даному випадку, для всебічної оцінки розширення рівня відкритості економіки будь якої країни важливо врахувати вплив наступних складових: 1) зовнішньоторгівельної, 2) фінансової, 3) політичної, 4) інвестиційної, 5) технологічної, 6) комунікаційної складових.[2] Безумовно, велике значення відіграє саме низка правових документів, які закладають базу торговельно-економічному співробітництву України та Румунії на перспективу, а саме:

1) Підписання стратегічного договору з транскордонного співробітництва на період 2007-2013 рр. за яким за Румунією закріплюється право розвивати співпрацю, за фінансової підтримки програми європейського сусідства і партнерства з Республікою Молдова і Україною, в межах тристоронньої програми співробітництва. Мета даної програми – покращити економічну, соціальну ситуацію та стан захисту навколишнього середовища в контексті захисту кодонів. інтенсифікація контактів між партнерами з обох боків кордону.

2) Підписання Кабінетом Міністрів України від 15 вересня 2010 р. «Концепції Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки», згідно з якою транскордонне співробітництво офіційно визнано одним з інструментів прискорення процесів наближення рівня життя населення прикордонних територій до середньоевропейського, забезпечення вільного перетину товарів, осіб і капіталів через державний кордон. [13]

3) Наявність і досить ефективна діяльність таких єврорегіонів як: „Карпатський”, „Нижній Дунай” і „Верхній Прут”. Функціонування єврорегіонів сприятиме економічному піднесенню територій, вирішенню великої групи соціальних проблем і впровадженню європейських стандартів в Україні.

4) Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є міжнародним зобов'язанням особливо у пріоритетних сферах. Адаптація енергетичного законодавства визначена пріоритетною сферою відповідно до Закону України „Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” має сприяти створенню конкурентних енергетичних ринків України, інтегрованих до європейських ринків.[14]

5) Розширення співробітництва між дунайськими і чорноморськими країнами у сфері туризму, захисту навколишнього середовища, транспорту й торгівлі.

Співпраця Румунія та України проглядається у різних сферах їх діяльності. Якщо розглядати інвестиційну співпрацю, то варто зазначити те, що між даними країнами було підписано і реалізовано ряд проектів інвестиційного характеру. Деякі з них розглянуті нижче.

1) В 2010 році у Івано-Франківську за проектом програми сусідства Україна-Румунія організовано проект, що має назву «Створення транскордонної мережі розвитку та просування туристичних та інвестиційних можливостей Івано-Франківської області України та повіту Марамуреш Румунії». Загальною метою проекту є створення умов та основи для розвитку транскордонного туризму в прикордонних регіонах. Реалізація проекту направлена на: започаткування ініціатив співробітництва з румунськими агенціями та обмін досвідом; підвищення якості та кількості послуг в регіонах, які можуть приймати міжнародних та місцевих відвідувачів; спільне створення системи просування туризму.[4]

2) У 2010 році відбулось офіційне відкриття проекту «Гармонізація розвитку туризму в сільській місцевості Карпатського регіону», що реалізується Асоціацією економічного розвитку Івано-Франківщини (АЕРІФ) в партнерстві з головним управлінням з питань туризму, євроінтеграції, зовнішніх зв'язків та інвестицій Івано-Франківської облдержадміністрації і Центром розвитку малого та середнього бізнесу Марамурешського повіту (Румунія) в рамках Програми прикордонного співробітництва ЄСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013.

3) 18 листопада 2010 року в м. Загонь (Угорщина) відбулась установча конференція проекту «Створення транскордонних центрів інвестицій, інновацій та трансферу технологій», який реалізується в рамках Програми ЄС з прикордонного співробітництва Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна.[7]

4) Спільна програма ЕКРІ СВС Румунія-Україна-Республіка Молдова на 2007-2013 роки, заклала фундаменти транскордонного співробітництва в європейській політиці сусідства, яка має на меті не допустити появу нових розбіжностей між ЄС та його сусідами, а також забезпечити їм можливість брати участь в різноманітних ініціативах через тіснішу економічну, політичну, культурну та безпекову співпрацю.[9]

Отже, відкритість національної економіки, яка має функціональний і торгово-політичний аспекти і є об'єктивною її характеристикою з огляду на інтеграцію і глобалізацію світового економічного господарства, на практиці реалізується в поглибленні та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, інтенсифікації міжнародних потоків товарів, послуг та капіталу, через:

- поступове запровадження міжнародних стандартів та вимог до якості продукції широкого вжитку, як імпортованої, так і власного виробництва, що реалізується на внутрішніх ринках;

- оцінка матеріало- та енерговикористання виробниками галузей, що мають високий рівень залежності від зовнішньоекономічної діяльності та імпортних товаропотоків з метою обґрунтування шляхів її суттєвого зниження, підвищення цінової конкурентоспроможності виробників;

- визначення пріоритетних ринків промислової продукції та виробництв з високим потенціалом імпортозаміщення.

Реалізація зазначених заходів сприятиме якіснішому розширенню внутрішнього товарного ринку України, посилить умови конкуренції й відповідно покращить асортимент та якість товарів, що реалізовуватимуться.

Література:

1. Лук'яненко Д.Г. Глобальна економічна інтеграція. [Текст]- К.: ТОВ «Національний підручник», 2008. – 220 с.

2. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку історія і сучасність. [Текст]- К.: Знання, 2007. – 670 с.

3. Чужиков В.І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: Монографія. [Текст]. – К.: КНЕУ, 2008. – 272 с.

4. Глобальна економіка: Навч. Посіб. / Т.В. Кальченко. [Текст]. – К.: КНЕУ, 2009. – 364 с.

5. Чухно А.А. Твори: у 3 т. / НАН України, КНУ ім. Т. Шевченка, НДІ при Мінфіні України. [Текст]. – К., 2006 – Т.2. Інформаційна постіндустріальна економіка: теорія і практика.– 2006. – 512 с.

6. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри / За ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. [Текст]- К.: Знання, 2007. – 595 с.

7. []- , 2008. - 223 .
8. : []- , 2008. - 352 .
9. / . - « », 1996.-241 .
10. // . - 2006. - 93-101.
11. / . // : . — 2006. — 1. — . 6—11.
12. [] / . // . - 2010. -
14. - : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2010_14/Antonenko%20.pdf.
13. О.П. [] / - : http://www.rusnauka.com/ONG/Economics/2_danilenko%
14. . . [] / . . . - : [\[http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_31/Zmist/IPDF.pdf\]](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_31/Zmist/IPDF.pdf).